

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, Vtrum veteris legis sint plura præcepta, vel vnum tantum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

legem instructi adiuvantur ad implendum quod intendunt. Conueniens igitur fuit tali tempore legem veterem dari ad superbiam hominum conuincendam. De duobus enim homo superbiebat. scilicet de scientia, & de potentia. de scientia quidem, quasi ratio naturalis ei possit sufficere ad salutem. Et ideo, ut de hoc eius superbia conuinceretur, permixtus est homo regimini sui rationis absque adminiculo legis scriptae: & experimēto homo discere potuit, quod patiebatur rationis defectum per hoc, quod homines usque ad idolatriam, & turpissima vitia circa tempora Abrahæ sunt prolapsi. & ideo post hæc tempora fuit necessarium legem scriptam dari in remedium humanæ ignorantie: quia per legem est cognitio peccati, ut dicitur Rom. 5. Sed postquam homo est instructus per legem, conuicta est eius superbia de infirmitate, dum implere non poterat, quod cognoscebat. & ideo sicut Apostolus concludit Rom. 8. Quod impossibile erat legi, in qua infirmabatur per carnem, misit Deus filium suum, ut iustificatio legis impleretur in nobis. Ex parte vero bonorum lex data est in auxilium, quod quidem tunc maxime populo necessarium fuit, quando lex naturalis obscurari incipiebat propter exuperantiam peccatorum. Oportebat enim huiusmodi auxilium quodam ordine dari, ut per imperfecta ad perfectionem manderentur: & ideo inter legem naturam, & legem gratiam oportuit legem veterem dari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod statim post peccatum primi hominis non competebat legem veterem dari, tum quia nondum homo recognoscebat se ea indigere de sua ratione confusus: tum quia adhuc dictamen legis naturam nondum erat obtenebratum per consuetudinem peccandi.

AD SECUNDVM dicendum, quod lex non debet dari nisi populo. est enim præceptum commune, ut dictum est: & ideo tempore Abrahæ data sunt quedam familiaria præcepta, & quasi domestica Dei ad homines sed postmodum multiplicatis eius posteris, intantum, quod populus esset, & liberatis eis a seruitute, lex conuenienter potuit dari: nam serui non sunt pars populi, vel ciuitatis, cui legem dari cõpetit, ut Philosophus dicit in 3. Politica. *

AD TERTIVM dicendum, quod quia legem oportebat alicui populo dari, non solum illi, ex quibus est Christus natus, legem acceperunt, sed totus populus consignatus signaculo circumcisionis, quæ fuit signum promissionis Abrahæ facta, & ab eo creditæ, ut dicit Apostolus. Rom. 4. & ideo etiam ante David oportuit legem dari tali populo iam collecto.

QVAESTIO XCIX.

De præceptis veteris legis, in sex articulos diuisa.

DE INDE considerandum est, de præceptis veteris legis.

Et primò, de distinctione ipsorum. Secundò, de singulis generibus distinctis.

CIRCA primum quæruntur sex.

¶ Primò, Vtrum legis veteris sint plura præcepta, vel vnum tantum.

¶ Secundò, Vtrum lex vetus contineat aliqua præcepta moralia.

¶ Tertio, Vtrum præter moralia contineat ceremonialia.

¶ Quarto, Vtrum contineat præter hæc iudicialia.

¶ Quintò, Vtrum præter ista tria contineat alia. ¶ Sextò, De modo quo lex inducatur ad conuincendam prædictorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in lege veteri contineatur solum vnum præceptum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in lege veteri non contineatur nisi vnum præceptum. Lex enim nihil aliud est, quam præceptum, ut supra habitum est: sed lex vetus est vna ergo continet nisi vnum præceptum.

¶ 2. Præter. Apostolus dicit Rom. 13. Si quod est aliud mandatum, in hoc uerbo in futurum. Diliges proximum sicut teipsum: sed istud mandatum est tantum ergo lex vetus non continet nisi vnum mandatum.

¶ 3. Præter. Matth. 7. dicitur. Omnia quæcumque uultis ut faciant uobis homines, & uos facite illis. hæc enim lex & propheta: sed tota lex uetus continetur in lege, & prophetis. ergo lex uetus non continet nisi vnum præceptum.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit ad Epistolam. Legem mandatorum decretis euacuans. & loquitur de lege veteri, ut patet per gl. * ibidem. ergo uetus continet in se multa mandata.

RESPON. Dicendum, quod præceptum legis obligatorium, est de aliquo quod fieri debet, ut tempore alicuius finis. Vnde manifestum est, quod deus præcepti est, quod importet ordinem ad finem, quantum scilicet illud præcipitur, quod est necessarium, uel expediens ad finem. Contingit autem unum finem multa esse necessaria, vel expediens, & secundum hoc possunt de diuersis rebus uerba præcepta, in quantum ordinantur ad unum finem. Vnde dicendum est, quod omnia præcepta legis veteris sunt vnum secundum ordinem ad finem: sunt tamen multa secundum diuersitatem eorum, quæ ordinantur ad illum finem.

AD SECUNDVM ergo dicendum, quod lex uetus non esse una secundum ordinem ad finem, uetus tamen continet diuersa præcepta secundum directionem eorum, quæ ordinantur ad finem. Sicut ars edificatiua est una secundum unitatem finis, tendit ad edificationem domus: tamen continet diuersa præcepta secundum diuersos actus ad ordinatos.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut Apostolus dicit 1. ad Tim. 1. Finis præcepti, caritas est. actus omnis lex intendit, ut amicitiam constituat, nec minus ad inuicem, vel hominis ad Deum. & tota lex impletur in hoc uno mandato. Diliges proximum tuum sicut teipsum, sicut in quodam modo datur omnium. In dilectione enim proximi clauditur et Dei dilectio, quoniam proximus diligatur propter Deum. unde Apostolus hoc unum præceptum posuit pro duobus, quæ sunt de dilectione Dei & proximi, de quibus dicit dominus Matth. 22. hæc duo mandata pendet omnis lex & propheta.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut dicitur in 9. * Præcepta amicitiam quæ sunt ad alterum, uenerunt: caritatis uero ita se habet ad alterum sicut ad se: & ideo illud quod dicitur, Omnia quæcumque uultis ut faciant uobis homines, & uos facite illis, explicatur, quæ regula dilectionis proximi, quæ etiam implicat

q. 90. ar. 2. & 3. q. 96. ar. 1. & 2. ad 2.
Cap. 1. a medio, 10. 5.

Super Quaestio 99. Articulus secundus & tertius.

tinetur in hoc, quod dicitur, Diliges proximum tuum sicut teipsum: unde est quaedam explicatio istius mandati.

ARTICVLVS II. Vtrum lex uetus contineat praecipua moralia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod lex uetus non contineat praecipua moralia. Lex enim uetus distinguit a lege naturae, ut supra habitum est: sed praecipua moralia pertinent ad legem naturae, ergo non pertinent ad legem ueterem.

¶ 2 Præter. Ibi subuenire debuit homini lex diuina, ubi deficit ratio humana, sicut pater in his quae ad fidem pertinent, quae sunt supra rationem: sed ad praecipua moralia ratio hominis sufficere videtur, ergo praecipua moralia non sunt de lege ueteri, quae est lex diuina.

¶ 3 Præter. Lex uetus dicitur littera occidens, ut patet 2. ad Cor. 3. sed praecipua moralia non occidunt, sed uiuificant, secundum illud psal. 118. In aeternum non obliuiscar iustificaciones tuas: quia in ipsis uiuificasti me, ergo praecipua moralia non pertinent ad ueterem legem.

SED CONTRA est, quod dicitur Ecclesiast. 17. Addidit illis disciplinam, & legem uitae hereditauit eos: disciplina autem pertinet ad mores, dicit enim gl. ad Hebr. 12. super illud, Omnis disciplina &c. disciplina est eruditio morum per difficilia. ergo lex a Deo data, praecipua moralia continebat.

RESPON. Dicendum, quod lex uetus continebat praecipua moralia, ut patet Exo. 20. Non occides, Non furtum facies: & hoc rationabiliter, nam sicut intentio principalis legis humanae est, ut faciat amicitiam hominum ad Deum, ita intentio diuinae legis est, ut constituat principaliter amicitiam hominis ad Deum. Cum autem similitudo sit ratio amoris, secundum illud Ecclesiast. Omne animal diligit simile sibi: impossibile est esse amicitiam hominis ad Deum, qui est optimus, nisi homines efficiantur boni. unde dicitur Leu. 19. Sancti eritis, quonia ego sanctus sum. Bonitas autem hominis est uirtus, quae facit bonum habentem: & ideo oportuit praecipua legis ueteris etiam de actibus uirtutum dari, & haec sunt moralia legis praecipua.

AD PRIMVM ergo dicendum,

Alex uetus distinguitur a lege naturae non tanquam ab ea omnino aliena, sed tanquam ei aliquid superaddens. Sicut enim gratia praesupponit naturam, ita oportet quod lex diuina praesupponat legem naturalem.

AD SECVNDVM dicendum, quod legi diuinae conueniens erat, ut non solum prouideret homini in his, ad quae ratio non potest, sed etiam in his, circa quae contingit ratione hominis impediri. Ratio autem hominis circa praecipua moralia, quantum ad ipsa communissima praecipua legis naturae, non poterat errare in uniuersali: sed tamen propter consuetudinem peccandi obscurabatur in particularibus agendis. Circa alia uero praecipua moralia, quae sunt quasi conclusiones deductae ex communibus principiis legis naturae, multorum ratio oberrabat, ita ut quaedam quae sunt secundum se mala, ratio multorum licita iudicaret. unde oportuit contra utrumque defectum homini subueniri per auctoritatem legis diuinae. Sicut etiam inter credenda, nobis proponuntur non solum ea ad quae ratio attingere non potest, ut Deum esse trinum, sed etiam ea ad quae ratio recte pertingere potest, ut Deum esse unum, ad excludendum rationis humane errorem, qui accidebat in multis.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut Aug. probat in lib. de spiritu, & littera, etiam littera legis, quantum ad praecipua moralia, occidere dicit occasionaliter, in quantum praecipit quod bonum est, non prebens auxilium gratiae ad implendum.

ARTICVLVS III. Vtrum lex uetus contineat praecipua ceremonialia praeter moralia.

AD TERTIVM sic proceditur. Vt quod lex uetus non contineat praecipua ceremonialia praeter moralia. Omnis enim lex quae hominibus datur, est directiua humanorum actuum: actus autem humani, morales dicuntur, ut supra dictum est. ergo uidetur quod in lege ueteri hominibus data, non debeant contineri nisi praecipua moralia.

¶ 2 Præter. Praecipua, quae dicuntur ceremonialia, uidentur ad diuinum cultum pertinere: sed diuinus cultus est actus uirtutis, scilicet religionis, quae ut Tullius dicit in sua Rhetoric. diuinam naturam cultu ceremoniali affert. cum igitur praecipua moralia sint de actibus uirtutum

inter senecae ad ipsam spectat ordinare hoc in amicitiam, & pacem hominis ad Deum: sed hoc spectat ad legem diuinam quae est superior. Et propterea lex humana non secundum se, sed ut substat diuinae legi, dicitur amicitiam hominum in amicitiam Dei. Amicitia autem hominis ad Deum dupliciter potest sumi, primo simpliciter, quae scilicet per gratiam & charitatem. Secundo, secundum quid, quae scilicet seclusa gratia esse potest inter hominem in puris naturalibus, & Deum. Et utraque potest sumi dupliciter. scilicet ex parte Dei amantis, & ex parte hominis amantis. Quomodo docens amicitiam sumat, si ex parte Dei sumitur, non potest recte ordinari in bonum humanum: esset enim peruersitas magna uti fructus. Si autem sumatur ex parte hominis, potest recte ordinari ad bonum commune humanum, tum quia homo secundum id, quod est, & sua est pars ciuitatis: tum quia utile non solum tali annexum ad augmentum seu conseruationem boni communis spectat. Ad obiectionem ergo in oppositum dicitur, quod si lex humana disponeret de cultu diuino ex parte Dei, ordinando illum ad pacem hominum, puta, quod propter hoc principaliter colatur Deus, peruersa esset: sed hoc non facit lex humana, quauis forte multi legislatores impij hoc intenderint, & a sinuerint multas fabulas propter hoc, ut in 2. Metaph. innuitur: sed lex humana multis existentibus rationibus diuini cultus, de illis, quae ad ipsam spectant, disponit ad finem suum, commune bonum ab aliis abstrahens, ut pote ad se non pertinentibus: abstrahentium autem non est mendacium, nec peruersitas unde quia gratia perficit, non destruit naturam, ex humana sic habet pro fine principali bonum commune hominum inter se, ut non reputet illi subordinatio

Cap. 14. to. 3

Infar. 4. & 5 co. & q. 101. ar. 1. 2. & 4. co. & q. 103. ar. 1. cor. & ad 3. & q. 104. ar. 4. & 2. q. 122. ar. 1. ad 2. & quod 1. ar. 8. co. & quod 4. ar. 13. co. q. 1. ar. 3.

li. de innu. in fo. ante gnet illi subordinatio